

بررسی نقش میانجی اکتشاف مسیر شغلی در رابطه هوش هیجانی و یقین مسیر شغلی در
دانش‌آموزان کلاس نهم

**Mediating Role of Career Exploration in the Relationship of Emotional
Intelligence and Career Certainty in 9th Grade Students**

تاریخ دریافت مقاله: ۱۳۹۷/۱۱/۱۴، تاریخ دریافت نسخه نهایی: ۱۳۹۸/۰۱/۱۴، تاریخ پذیرش مقاله: ۱۳۹۸/۰۳/۰۳

نوع مقاله: علمی - پژوهشی

N.Kaabomeir., (Ph.D.), S.M.Ahmadi,
(M.A.), & M.Akbarzadeh., (Ph.D)

نوری کعب‌عمیر^۱، سید محسن احمدی^۲ و مهدی
اکبرزاده^۳

Abstract

Given the importance of choosing a career for everyone, the present study aimed to examine the mediating role of career exploration in the relationship between emotional intelligence and career security of 9th-grade students. The research method used was correlational research design. The statistical population consisted of all 9th-grade students of Mashhad city in 2017-2018 academic years. 352 students were selected through multistage random sampling. They were interviewed using three questionnaires; 1. Emotional Intelligence Checklist (Bar-On, 2006), 2. Career Exploration Survey (CES) (Hirschi, 2010) and 3. Career Certainty Scale (Durr & Tracey, 2009). Structural Equation Modeling using AMOS-22 was used for data analysis. The results showed significant relationships between emotional intelligence and career security, emotional intelligence and career exploration, and career exploration and career security. The findings also confirmed the mediating role of career exploration in the relationship between emotional intelligence and career security. The study's findings suggest that principals and counselors consider the factors that influence students' career security.

Keywords: Emotional Intelligence, Career Exploration, Career Certainty.

چکیده: انتخاب شغل یکی از مهم‌ترین تصمیمات هر فردی می‌باشد، از این رو هدف پژوهش حاضر بررسی نقش میانجی‌گر اکتشاف مسیر شغلی در رابطه بین هوش هیجانی و یقین مسیر شغلی دانش‌آموزان پایه نهم بود. روش تحقیق مورد استفاده روش همبستگی بود. جامعه آماری عبارت بود از تمامی دانش‌آموزان پایه نهم شهر مشهد در سال تحصیلی ۹۷-۱۳۹۶ که از این جامعه تعداد ۳۵۲ نفر به روش نمونه‌گیری تصادفی خوشه‌ای چند مرحله‌ای انتخاب شدند و به سه پرسشنامه ۱. سیاهه هوش هیجانی (بار-آن، ۲۰۰۶)، ۲. مقیاس اکتشاف مسیر شغلی (هیرسچی، ۲۰۱۰) و ۳. مقیاس یقین مسیر شغلی (دور و تریسی، ۲۰۰۹) پاسخ دادند. تحلیل داده‌ها با استفاده از الگویابی معادلات ساختاری و با کمک نرم افزار AMOS نسخه ۲۲ انجام شد. نتایج نشان داد رابطه بین هوش هیجانی با یقین مسیر شغلی، هوش هیجانی با اکتشاف مسیر شغلی و اکتشاف مسیر شغلی با یقین مسیر شغلی معنی‌دار است. همچنین نتایج، نقش میانجی‌گر اکتشاف مسیر شغلی در رابطه بین هوش هیجانی و یقین مسیر شغلی را تأیید کرد. بنابراین، با توجه به نتایج پژوهش پیشنهاد می‌شود که مسئولان و مشاوران مدارس عوامل اثرگذار بر یقین مسیر شغلی دانش‌آموزان را مد نظر قرار دهند.

واژه‌های کلیدی: هوش هیجانی، اکتشاف مسیر شغلی،

یقین مسیر شغلی

۱. نویسنده مسئول: دکتری روان‌شناسی، دانشگاه شهید چمران اهواز، اهواز، ایران
Noori.kaabomeir@yahoo.com

۲. کارشناس ارشد مشاوره و راهنمایی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد نیشابور، نیشابور، ایران
۳. استادیار گروه مشاوره، دانشگاه آزاد اسلامی واحد نیشابور، نیشابور، ایران

مقدمه

از جمله دوره‌های مهم و حساس زندگی، دوره نوجوانی و اوایل جوانی است؛ دوره‌ای که با تغییرات گسترده، سردرگمی و عدم اطمینان همراه است (لاورنس^۱، ۲۰۰۹). اریکسون^۲ (۱۹۶۳) در نظریه رشد روانی اجتماعی‌اش دوره نوجوانی که منطبق بر دوره تحصیلی در مقطع دبیرستان است را مرحله هویت‌یابی در مقابل سردرگمی^۳ نامیده است؛ این دوره از سن ۱۲ تا ۲۰ سالگی می‌باشد. اریکسون (۱۹۶۳)، توانایی برنامه‌ریزی و طرح‌ریزی مسیر تحصیلی را به عنوان هسته مرکزی راه‌حل رضایت‌بخش بحران هویت می‌داند (به نقل از کاظمی، ۱۳۹۴). همزمان با فرآیند رشد و تغییرات مختلف دوره نوجوانی، رشد مسیر شغلی در طول این دوره شتاب یافته و یکی از پویایی‌های مهم دوره دبیرستان می‌باشد. در طول این سال‌ها نوجوانان چشم‌انداز حرفه‌ای‌شان را گسترش می‌دهند، نسبت به عواملی که در طرح‌ریزی مسیر شغلی مؤثرترند، آگاه‌تر می‌شوند و خودپنداره روشن‌تر و صحیح‌تری را رشد می‌دهند (ساویکاس^۴، ۲۰۰۵).

تصمیماتی که در دوره نوجوانی در رابطه با مسیر شغلی گرفته می‌شوند، از مهم‌ترین تصمیماتی است که نوجوانان در طول زندگی خود اتخاذ می‌کنند به این دلیل که تصمیم در رابطه با انتخاب یک مسیر حرفه‌ای و انتخاب یک حرفه خاص تأثیرات عمده‌ای بر بهزیستی عاطفی، سبک زندگی و موقعیت اجتماعی-اقتصادی افراد دارد (گوردن و استیل^۵، ۲۰۱۵). با این وجود، تصمیم‌گیری شغلی یک فرآیند پیچیده است که در آن افراد باید با توجه به مزایا و معایب هر حرفه، بسیاری از گزینه‌ها را ارزیابی کنند. علاوه بر این، افراد باید ترجیحات خود را شناسایی کنند و در نهایت با توجه به ارزیابی‌های خود از حرفه‌ها و مشاغل و نیز شناختی که نسبت به خود و ترجیحاتشان پیدا کرده‌اند، یک حرفه را برای مسیر شغلی آینده‌شان انتخاب کنند (شادل، شپرد و چن^۶، ۲۰۱۷).

در حالی که برخی از دانش‌آموزان در تصمیم‌گیری مسیر شغلی با مشکل مواجه می‌شوند، در مقابل، دانش‌آموزان دیگری نیز هستند که می‌دانند دقیقاً می‌خواهند چه چیزی را بلافاصله پس از فارغ‌التحصیلی انجام دهند. به اعتقاد هارتانگ^۷ (۱۹۹۵)، دانش‌آموزانی که فرآیند تصمیم‌گیری مسیر شغلی‌شان را با اطمینان به سرانجام می‌رسانند، به یقین مسیر شغلی^۸ رسیده‌اند. یقین مسیر شغلی به عنوان «درجه‌ای که افراد در مورد تصمیمات مربوط به برنامه‌های شغلی‌شان احساس اطمینان دارند»،

1. Lawrence
2. Erikson
3. identity vs. role confusion stage
4. Savickas
5. Gordon & Steele
6. Schadl, Sheppard, & Chen
7. Hartung
8. career certainty

بررسی نقش میانجی اکتشاف مسیر شغلی در رابطه هوش هیجانی و یقین مسیر شغلی در دانش‌آموزان کلاس نهم

تعریف شده است (هارتانگ، ۱۹۹۵؛ ص. ۱). به این ترتیب، دانش‌آموزانی که سطح بالایی از یقین مسیر شغلی را گزارش می‌دهند، نسبت به برنامه‌ها و تصمیمات شغلی که اتخاذ کرده‌اند اطمینان و اعتماد دارند. نتایج مطالعات صورت گرفته در رابطه با یقین مسیر شغلی نشان داده است که یقین در تصمیم‌گیری مسیر شغلی با رضایت از زندگی (کرید، پریدیکس و پاتون^۱، ۲۰۰۵)، پیشرفت تحصیلی (کرید و همکاران، ۲۰۰۵)، رشد هویت (کانن^۲، ۲۰۱۳)، تعهد به حرفه (جیانگ^۳، ۲۰۱۶)، رفاه و بهزیستی عاطفی (ویولا، ماسو، اینگالیا، کوکو و اینگالیا^۴، ۲۰۱۷)، کاهش مشکلات عاطفی همچون نگرانی و افسردگی (کانن، ۲۰۱۴) و نیز کاهش مشکلات خواب (کانن، ۲۰۱۴) همراه است. بنابراین، با توجه به پیامدهایی که یقین مسیر شغلی می‌تواند برای دانش‌آموزان به دنبال داشته باشد، بررسی و مطالعه این متغیر و نیز متغیرهای اثرگذار بر آن مهم و ضروری می‌باشد.

در پژوهش حاضر، هوش هیجانی^۵، به عنوان یکی از متغیرهای فردی مهم و اثرگذار بر یقین مسیر شغلی در نظر گرفته شده است. بردی^۶ (۲۰۱۲) که هوش عمومی را شامل هوش شناختی و هوش هیجانی می‌داند، معتقد است ابداع سازه هوش هیجانی، ناظر بر حرکت به سوی ارائه تعریفی جامع‌تر از کنش‌وری عقلی است که عمدتاً از محدودیت پیش‌بینی‌پذیری قوای شناختی در تعیین موفقیت‌های زندگی ناشی می‌شود. اگر انسان از هوش هیجانی بالایی بهره‌مند باشد، می‌تواند با چالش‌های زندگی فردی و اجتماعی خود بهتر سازگار شود و هیجان‌ات خود را به گونه‌ای مؤثرتر مدیریت کند و در نتیجه، زمینه افزایش سلامت جسم و روان خود را فراهم آورد (بردی، ۲۰۱۲). بار-آن (۱۹۹۹) مدلی چند عاملی برای هوش هیجانی تدوین کرده است؛ او اعتقاد دارد که هوش هیجانی مجموعه‌ای از توانایی‌ها، قابلیت‌ها و مهارت‌هایی است که فرد را برای کنار آمدن با محیط و کسب موفقیت در زندگی تجهیز می‌کند. صفت هیجان در این نوع هوش رکن اساسی است که آن را از هوش شناختی متمایز می‌نماید. همچنین، بر اساس دیدگاه بار-آن (۱۹۹۹)، هوش هیجانی و مهارت‌های هیجانی-اجتماعی طی زمان، رشد و تغییر می‌کند و می‌توان با آموزش و برنامه‌های اصلاحی مانند تکنیک‌های درمانی آن را بهبود بخشید (بار-آن، ۱۹۹۹؛ به نقل از مخبری‌انزاد، ۱۳۸۶).

نتایج مطالعات پیشین نشان داده است که هوش هیجانی یکی از متغیرهای شخصیتی اثرگذار بر هویت مسیر شغلی^۷ (تدین چهارسوقی، عابدی و نیلفروشان، ۱۳۹۴)، بی‌تصمیمی مسیر شغلی^۸

1. Creed, Prideaux, & Patton
2. Kunnen
3. Jiang
4. Viola, Musso, Ingoglia, Coco, & Inguglia
5. emotional intelligence
6. Brady
7. career identification
8. career indecision

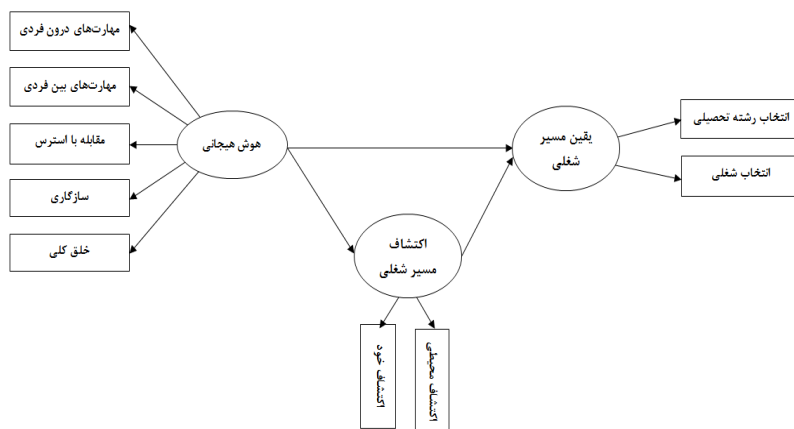
(پیشانی و نیلفروشان، ۱۳۹۳؛ دی فابیو و کنی^۱، ۲۰۱۰)، موفقیت مسیر شغلی^۲ (سلمان‌پور، علیی، افخم و شکرزاده، ۱۳۹۱)، رشد مسیر شغلی^۳ (رجایی، ۱۳۹۰)، خودکارآمدی تصمیم‌گیری مسیر شغلی^۴ (جیانگ، ۲۰۱۶؛ دی فابیو و ساکلوفسکی^۵، ۲۰۱۴)، یقین در تصمیم‌گیری مسیر شغلی (الکساندر، بارتروم و هیکس^۶، ۲۰۱۴)، دشواری در تصمیم‌گیری مسیر شغلی^۷ (دی فابیو، پالازیچی و بار-آن^۸، ۲۰۱۲؛ دی فابیو و کنی، ۲۰۱۰؛ دی فابیو و پالازیچی، ۲۰۰۹) و تفکرات منفی مسیر شغلی^۹ (دال و سیلیرس^{۱۰}، ۲۰۱۲) می‌باشد.

در پژوهش حاضر، علاوه بر رابطه مستقیم بین هوش هیجانی و یقین مسیر شغلی، رابطه غیرمستقیمی نیز میان این دو متغیر مدنظر می‌باشد. در این پژوهش، اکتشاف مسیر شغلی^{۱۱} به‌عنوان میانجی‌گر رابطه بین هوش هیجانی و یقین مسیر شغلی در نظر گرفته شده است. براساس نظریه گستره زندگی سوپر^{۱۲}، مکاشفه و اکتشاف مسیر شغلی به‌عنوان یکی از ابعاد نگرشی در رشد و بلوغ مسیر شغلی شناخته شده است. در این مرحله، فرد به شناسایی توانایی‌ها، علایق، نیازها و رغبت‌های خود می‌پردازد و سعی می‌کند با کسب این شناخت‌ها دست به انتخاب بزند (شارما^{۱۳}، ۲۰۱۶). ساویکاس (۲۰۰۵) نیز در نظریه خود معتقد است که نوجوانان باید وظایف مرحله مکاشفه را با دغدغه درباره آینده، احساس کنترل بر آن، کنجکاوی در خود و مکاشفه فرصت‌های اجتماعی، اعتماد به نفس برای درگیر شدن در طراحی آینده شغلی و اجرای طرح‌ها انجام دهند. این شناخت حاصل از مکاشفه می‌تواند فرآیند تصمیم‌گیری مسیر شغلی را برای دانش‌آموزانی که در مرحله انتخاب رشته تحصیلی هستند، تسهیل سازد چراکه تصمیم‌پس از اکتشاف، براساس شناخت و آگاهی از خود و واقعیت‌های دنیای کار اتخاذ می‌شود.

به طور کلی، عدم توانایی تصمیم‌گیری مسیر شغلی به ویژه در گذارهای مسیر شغلی که مستلزم انتخاب هستند مثل انتخاب رشته تحصیلی در پایه نهم می‌تواند تبعات نامطلوبی به دنبال داشته

1. Kenny
2. career success
3. career development
4. career decision-making self-efficacy
5. Di Fabio & Saklofske
6. Alexander, Bartrum, & Hicks
7. career decision-making difficulties
8. Palazzeschi & Bar-On
9. negative career thoughts
10. Dahl & Cilliers
11. career exploration
12. Super's life-span theory
13. Sharma

بررسی نقش میانجی اکتشاف مسیر شغلی در رابطه هوش هیجانی و یقین مسیر شغلی در دانش‌آموزان کلاس نهم باشد از جمله احساس سردرگمی در هویت‌یابی، سرخوردگی از ادامه تحصیل و انتخاب رشته نامناسب (کلی، کلارک، براون و سیتزا، ۲۰۰۳). بنابراین، بررسی عواملی که می‌تواند فرآیند تصمیم‌گیری مسیر شغلی را برای دانش‌آموزان تسهیل سازند و آنان را در این فرآیند کمک کند، می‌تواند مهم و کمک‌کننده باشد. یقین در مسیر شغلی و اطمینان از تصمیماتی که دانش‌آموزان در این مسیر اتخاذ می‌کنند زمانی امکان‌پذیر است که عوامل تسهیل‌کننده این تصمیمات شناسایی و در راستای ایجاد این شرایط تسهیل‌کننده تلاش کرد. از آنجایی که مفاهیم یقین مسیر شغلی و اکتشاف مسیر شغلی، در مطالعات و پژوهش‌های داخلی کشور ما بسیار کم مورد توجه قرار گرفته‌اند و با علم به این موضوع که این مفاهیم، از موضوعات مهم در زمینه مشاوره تحصیلی و شغلی است، پژوهش حاضر به دنبال آن بود تا الگویی را طراحی کند که در آن روابط میان این دو متغیر و نیز متغیر فردی هوش هیجانی در قالب یک الگوی واسطه‌ای در جامعه دانش‌آموزان کلاس نهم مورد مطالعه و بررسی قرار گیرد. به لحاظ نظری، طراحی چنین مدلی می‌تواند تصویری مناسب از روابط متغیرهای مهم و اثرگذار بر تصمیم‌گیری مسیر شغلی را ارائه دهد. در این راستا، این پژوهش می‌تواند در توسعه دانش و نیز پژوهش در زمینه یقین در تصمیم‌گیری مسیر شغلی نقش به‌سزایی داشته باشد و این مدل می‌تواند مسیری را برای پژوهش‌های آتی ترسیم نماید. به لحاظ کاربردی نیز، یافته‌های این پژوهش می‌تواند به دانش‌آموزان، والدین، معلمان و مشاوران شغلی-تحصیلی در شناخت نقش و اهمیت یقین مسیر شغلی در آینده تحصیلی و شغلی افراد، کمک نماید. همچنین، مشاوران شغلی-تحصیلی با آگاهی از عوامل اثرگذار بر یقین مسیر شغلی، می‌توانند فرآیند تصمیم‌گیری مسیر شغلی را برای دانش‌آموزان تسهیل سازند. شکل ۱، الگوی پیشنهادی پژوهش حاضر را نشان می‌دهد.

شکل ۱. الگوی پیشنهادی پژوهش حاضر

روش

جامعه آماری و نمونه پژوهش

روش پژوهش حاضر توصیفی از نوع طرح همبستگی است. جامعه آماری پژوهش حاضر عبارت است از تمامی دانش‌آموزان پایه نهم که در سال تحصیلی ۹۷-۹۶ در مدارس شهر مشهد مشغول به تحصیل می‌باشند که از این جامعه، ۴۰۰ نفر به‌عنوان نمونه به روش نمونه‌گیری تصادفی خوشه‌ای چندمرحله‌ای انتخاب شدند. بر اساس این روش نمونه‌گیری، از میان نواحی هفت‌گانه آموزش و پرورش شهر مشهد، دو ناحیه به‌صورت تصادفی ساده انتخاب شدند (ناحیه یک و پنج). سپس از میان کلیه مدارس نواحی یک و پنج، چهار مدرسه پسرانه و چهار مدرسه دخترانه به تصادف انتخاب شدند. از کلاس‌های دایر در هر مدرسه به تصادف دو کلاس انتخاب شدند که جمعاً شامل ۱۶ کلاس و ۴۰۰ دانش‌آموز (۲۰۰ دانش‌آموز پسر و ۲۰۰ دانش‌آموز دختر) بودند. پس از آن که دانش‌آموزان به صورت تصادفی انتخاب شدند، ۴۰۰ پرسشنامه میان آنان توزیع و جمع‌آوری شد. از میان پرسشنامه‌های جمع‌آوری شده، ۴۸ پرسشنامه ناقص تکمیل شده بودند که در نتیجه، نمونه نهایی پژوهش حاضر شامل ۳۵۲ پرسشنامه بود (نرخ بازگشت ۸۸ درصد). میانگین و انحراف معیار سن نمونه پژوهش به ترتیب ۱۵/۵۵ و ۰/۵۹ سال بود؛ ۵۱ درصد نمونه نهایی پژوهش را پسران، و ۴۹ درصد آنان را دختران تشکیل می‌دهند. داده‌های پژوهش به وسیله پرسشنامه‌های خودگزارشی به دست آمدند و با شاخص‌ها و روش‌های آماری همچون میانگین، انحراف معیار و ضریب همبستگی پیرسون با استفاده از نرم‌افزار SPSS-22 و الگویابی معادلات ساختاری با استفاده از نرم‌افزار AMOS-22 تحلیل شدند.

ابزار

سیاهه هوش هیجانی: این ابزار در قالب پنج زیرمقیاس ۱۸ ماده‌ای (۹۰ ماده) به منظور سنجش قابلیت‌های هوش هیجانی طراحی و توسعه یافته است (بار-آن، ۲۰۰۶). زیرمقیاس‌های این ابزار عبارتند از: مهارت‌های درون‌فردی، مهارت‌های بین‌فردی، مقابله با استرس، سازگاری و خلق کلی (بار-آن، ۲۰۰۰). دانش‌آموزان به سؤالات در طیفی ۵ درجه‌ای از ۱ (کاملاً موافقم) تا ۵ (کاملاً مخالفم) پاسخ دادند. اکبرزاده (۱۳۹۵) پایایی این ابزار را به روش محاسبه همسانی درونی و بازآزمایی مورد بررسی و حمایت قرار داد. برای بررسی پایایی این ابزار، همبستگی آن با عزت‌نفس در دانش‌آموزان کلاس نهم توسط اکبرزاده (۱۳۹۵) محاسبه شد که نشان‌دهنده روایی سازه مناسب در این ابزار بود ($r=0/54$ ، $p<0/01$). پایایی کلی برای سیاهه هوش هیجانی در پژوهش حاضر به روش ضریب آلفای کرونباخ ۰/۹۵ محاسبه شد.

بررسی نقش میانجی اکتشاف مسیر شغلی در رابطه هوش هیجانی و یقین مسیر شغلی در دانش‌آموزان کلاس نهم

مقیاس اکتشاف مسیر شغلی: این مقیاس توسط هیرسچی^۱ (۲۰۱۰) در قالب ۱۰ ماده در دو بُعد اکتشاف خود (۵ ماده) و اکتشاف محیطی (۵ ماده) طراحی شده است و با استفاده از مقیاس لیکرت ۵ درجه‌ای (از کاملاً مخالفم = ۱؛ تا کاملاً موافقم = ۵)، به بررسی میزان موفقیت افراد در آگاهی و شناخت ویژگی‌های خود و ویژگی‌ها و شرایط بازار کار و مسیرهای تحصیلی و شغلی می‌پردازد. هیرسچی (۲۰۱۰) و هیرسچی، نیلز و آکوس^۲ (۲۰۱۱) ضریب پایایی این ابزار را در دانش‌آموزان و دانشجویان سوییسی در طیفی از ۰/۸۷ تا ۰/۹۰ گزارش کرده‌اند. اکبرزاده (۱۳۹۵) پایایی این ابزار را در نمونه‌ای از دانش‌آموزان قزوینی محاسبه کرد. ضرایب گزارش‌شده در مطالعه اکبرزاده (ضرایب پایایی آلفای کرونباخ) برای زیر مقیاس اکتشاف خود ۰/۸۸ و برای مقیاس اکتشاف شغلی ۰/۹۱ مشاهده شد. ضریب پایایی کلی مقیاس نیز ۰/۹۱ محاسبه شد. در پژوهش حاضر، ضرایب پایایی به روش ضریب آلفای کرونباخ برای زیرمقیاس اکتشاف خود، زیرمقیاس اکتشاف شغلی و کل مقیاس به ترتیب ۰/۵۷، ۰/۶۳ و ۰/۷۴ محاسبه شد.

مقیاس یقین مسیر شغلی: جهت سنجش میزان یقین مسیر شغلی از مقیاس یقین مسیر شغلی^۳ استفاده شد. این ابزار توسط دور و تریسی^۴ (۲۰۰۹) طراحی شده است. این مقیاس دو قسمت دارد؛ در قسمت اول از دانش‌آموزان خواسته می‌شود یک رشته تحصیلی و یک گزینه شغلی از میان گزینه‌های محتمل را که احتمال رضایت‌مندی و عملکرد بیشتری در آن دارند را انتخاب کنند. در قسمت دوم از دانش‌آموزان خواسته می‌شود تا در یک پیوستار هفت درجه‌ای مشخص کنند که تا چه اندازه به ادامه تحصیل در رشته تحصیلی و اشتغال در شغل منتخب مطمئن هستند (۱= کاملاً مردد، ۷= کاملاً مطمئن). دور و تریسی (۲۰۰۹) در یک گروه ۳۵ نفره از دانشجویان سال اول این ابزار را در ارتباط با انتخاب رشته‌های دانشگاهی که دانش‌آموزان انتخاب کرده بودند اجرا کردند. سپس، بعد از دو هفته مجدداً آن را اجرا کردند. برای انتخاب رشته تحصیلی همبستگی ۰/۸۹ و برای انتخاب شغلی، همبستگی ۰/۸۴ مشاهده شد. اکبرزاده (۱۳۹۵)، برای اعتباریابی این ابزار، نمونه ۶۴ نفری از دانش‌آموزان تهرانی را به شکل نمونه در دسترس (۳۱ پسر و ۳۳ دختر) انتخاب و در دو مرحله با فاصله زمانی چهار هفته‌ای مقیاس یقین مسیر شغلی را در بین آن‌ها اجرا کرد. در اجرای مرحله اول، دانش‌آموزان علاوه بر مقیاس یقین مسیر شغلی، به مقیاس عزت‌نفس و مقیاس بی‌ثباتی هدف نیز پاسخ دادند. برای سنجش ضریب روایی، همبستگی نمره این ابزار با مقیاس عزت‌نفس و بی‌ثباتی هدف محاسبه شد. ضرایب بدست آمده به ترتیب عبارت بودند از $I=0/46$ و $I=0/62$. این ضرایب از روایی

1. Hirschi
2. Hirschi, Niles, & Akos
3. career certainty scale
4. Durr & Tracey

مناسب برای این ابزار حمایت کرد. ضریب همبستگی نمره یقین مسیر شغلی در اجرای دو مرحله نیز برای تعیین پایایی استفاده شد. ضرایب مشاهده شده برای رشته تحصیلی ۰/۸۱ و برای شغل ۰/۷۹ مشاهده شد. این نتایج حاکی از روایی و پایایی قابل قبول این مقیاس در نمونه دانش‌آموزان ایرانی است.

نتایج

در جدول ۱، میانگین، انحراف معیار و ضرایب همبستگی مربوط به متغیرهای پژوهش آورده شده است.

جدول ۱. یافته‌های توصیفی و ضرایب همبستگی مربوط به متغیرهای پژوهش

متغیرها	۱	۲	۳	میانگین	انحراف معیار
۱ هوش هیجانی	۱			۳۱۴/۵۳	۴۱/۲۷
۲ اکتشاف مسیر شغلی	۰/۵۷**	۱		۲۹/۵۹	۷/۱۷
۳ یقین مسیر شغلی	۰/۳۶**	۰/۵۶**	۱	۶/۱۵	۲/۰۴

**P<۰/۰۱

همان‌گونه که نتایج مندرج در جدول ۱ نشان می‌دهد تمامی ضرایب همبستگی میان متغیرها در سطوح آماری ۰/۰۰۱ معنی‌دار می‌باشند.

به منظور ارزیابی الگوی پیشنهادی، روش الگویابی معادلات ساختاری با استفاده از نرم‌افزار AMOS-22، مورد استفاده قرار گرفت. پیش از آزمون الگو، جهت اطمینان از اینکه داده‌های این پژوهش مفروضه‌های زیربنایی الگویابی معادلات ساختاری را برآورد می‌کنند، به بررسی آن‌ها پرداخته شد. بدین منظور چهار مفروضه معادلات ساختاری شامل داده‌های از دست رفته^۱، بررسی داده‌های پرت^۲، نرمال بودن^۳ و هم خطی چندگانه^۴ مورد بررسی قرار گرفتند که نتایج حاکی از برقرار بودن مفروضه‌های مورد نظر بود. برازش الگوی پیشنهادی بر اساس شاخص‌های برازندگی از جمله مجذور خی (χ^2)، نسبت χ^2/df ، جذر میانگین مجذورات خطای تقریب (RMSEA)، شاخص نیکویی برازش تعدیل‌شده (AGFI)، شاخص نیکویی برازش (GFI)، شاخص تاکر — لویز (TLI)، شاخص برازش تطبیقی (CFI) و شاخص برازش افزایشی (IFI) در جدول ۲ گزارش شده است.

1. missing
2. outliers
3. normality
4. multi-collinearity

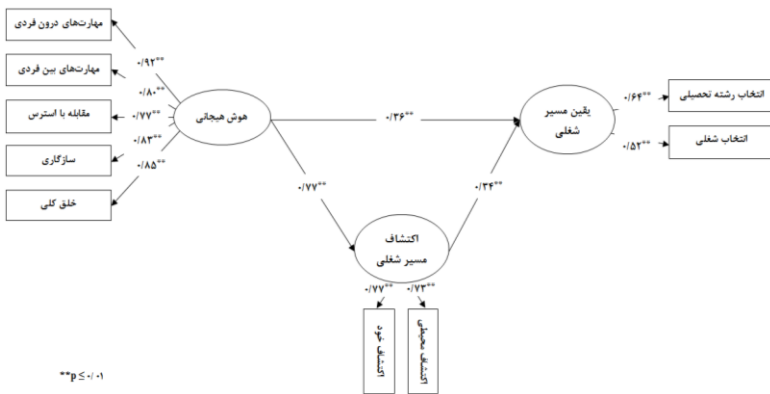

بررسی نقش میانجی اکتشاف مسیر شغلی در رابطه هوش هیجانی و یقین مسیر شغلی در دانش‌آموزان کلاس نهم

جدول ۲. شاخص‌های برازش مدل پیشنهادی در پژوهش حاضر

شاخص‌های برازش	χ^2	df	χ^2/df	AGFI	GFI	TLI	CFI	IFI	RMSEA
الگوی پیشنهادی	۳۸/۹۵	۲۴	۱/۶۲	۰/۹۶	۰/۹۸	۰/۹۹	۰/۹۹	۰/۹۹	۰/۰۴
مقادیر قابل قبول	-	-	۳ >	۰/۹ <	۰/۹ <	۰/۹ <	۰/۹ <	۰/۹ <	۰/۰۸ <

با توجه به نتایج مندرج در جدول ۲، شاخص‌های برازندگی شامل مجذور خی نسبی ($\chi^2/df=1/62$)، شاخص نیکویی برازش تعدیل‌شده ($AGFI=0/96$)، شاخص نیکویی برازش ($GFI=0/98$)، شاخص تاکر - لویز ($TLI=0/99$)، شاخص برازش تطبیقی ($CFI=0/99$)، شاخص برازش افزایشی ($IFI=0/99$) و شاخص جذر میانگین مجذورات خطای تقریب ($RMSEA=0/04$)، حاکی از برازش بسیار خوب الگوی پیشنهادی با داده‌هاست؛ بنابراین الگوی پیشنهادی از برازندگی مطلوبی برخوردار است. ضرایب مسیر الگوی پیشنهادی پژوهش حاضر در شکل ۲ قابل مشاهده می‌باشد. همچنین، ضرایب مسیر و سطح معنی‌داری آن‌ها در الگوی پیشنهادی در جدول ۳ نشان داده شده است.

شکل ۲. الگوی پیشنهادی پژوهش حاضر بر اساس الگویابی معادلات ساختاری و ضرایب مسیر برای هر مسیر

جدول ۳. ضرایب استاندارد مسیرها در الگوی پیشنهادی پژوهش حاضر

نتیجه	Sig	CR	β	پارامترها	مسیر
تأیید	۰/۰۰۰۱	۱۲/۹۷	۰/۷۷	هوش هیجانی به اکتشاف مسیر شغلی	هوش هیجانی به اکتشاف مسیر شغلی
تأیید	۰/۰۲۳	۲/۲۸	۰/۳۶	هوش هیجانی به یقین مسیر شغلی	هوش هیجانی به یقین مسیر شغلی
تأیید	۰/۰۰۱	۵/۷۶	۰/۳۴	اکتشاف مسیر شغلی به یقین مسیر شغلی	اکتشاف مسیر شغلی به یقین مسیر شغلی

° مقدار بحرانی (CR) بالاتر از مثبت یا منفی ۱/۹۶ معنی‌دار می‌باشد.

نتایج جدول ۳، ضرایب مسیر و معنی داری آن‌ها را نشان می‌دهد؛ براساس نتایج این جدول، تمامی مسیرهای مستقیم در الگوی پیشنهادی معنی دار می‌باشند. یک فرض زیربنایی الگوی پیشنهادی پژوهش حاضر، وجود مسیر واسطه‌ای میان هوش هیجانی و یقین مسیر شغلی از طریق اکتشاف مسیر شغلی بود که این رابطه با استفاده از روش بوت‌استرپ بررسی شد. نتایج بوت‌استرپ برای مسیر واسطه‌ای نشان داد که مقدار بوت برابر با $0/98$ است که در سطح معنی داری $0/01 < p$ قرار دارد و از لحاظ آماری معنی دار است (حد پایین = $0/757$ ، حد بالا = $1/327$).

بحث و نتیجه گیری

در این پژوهش به منظور بررسی نقش میانجی گرایانه اکتشاف مسیر شغلی در رابطه بین هوش هیجانی و یقین مسیر شغلی دانش‌آموزان پایه نهم با در نظر داشتن مبانی نظری و تحقیقات انجام شده، الگوی پیشنهادی طراحی و تدوین شد. هدف نهایی پژوهش پس از طراحی و تدوین الگوی پیشنهادی، برازش دادن الگوی ساختاری از روابط بین متغیرها در جمعیت دانش‌آموزان بوده است. نتایج پژوهش حاضر حاکی از آن است که الگوی پیشنهادی پژوهش حاضر از برازندگی خوبی برخوردار است و داده‌ها برازنده الگو می‌باشند.

نتایج پژوهش حاضر حاکی از آن بود که هوش هیجانی با یقین مسیر شغلی در دانش‌آموزان کلاس نهم رابطه معنی داری دارد. این یافته با پژوهش‌های پریشانی و نیلفروشان (۱۳۹۳)، رجایی (۱۳۹۰)، جیانگ (۲۰۱۶)، الکساندر و همکاران (۲۰۱۴)، دی فابیو و ساکلوفسکی (۲۰۱۴) و دی فابیو و همکاران (۲۰۱۲) همسو می‌باشد. به عقیده گلمن^۱ (۱۹۹۵) هوش هیجانی، شناخت احساسات خویشتن و استفاده از آن برای اتخاذ تصمیمات مناسب در زندگی، توانایی مدیریت خلق و خو، وضع روانی و تکانش‌هاست، که به هنگام شکست ناشی از دست نیافتن به هدف در شخص انگیزه و امید ایجاد می‌کند و فرد را قادر می‌سازد تا ضمن شناخت خود و دیگران به ایجاد ارتباطات مناسب با مردم و سازگاری با محیط بپردازد. یانگ، والاچ و کالین^۲ (۱۹۹۶) یک نظریه زمینه‌ای مسیر شغلی ارائه داده‌اند که در آن عواطف با دادن انگیزه و انرژی، مهار و تنظیم رفتار و کمک به افراد برای شکل‌دهی داستان‌های مسیر شغلی که حاکی از تجاربشان است، نقش مهمی در پردازش هیجانی و روان‌شناختی مسیر شغلی دارند. در درک نقش عواطف در رفتارهای مربوط به مسیر شغلی، پژوهشگران هوش هیجانی را به‌عنوان یک عامل مهم و حساس در موفقیت مسیر شغلی معرفی کرده‌اند (گلمن، ۱۹۹۵). بنابراین، در تبیین نتایج این فرضیه می‌توان گفت، افرادی که هوش هیجانی بالاتری دارند، بهتر

1. Goleman

2. Young, Valach, & Collin

بررسی نقش میانجی اکتشاف مسیر شغلی در رابطه هوش هیجانی و یقین مسیر شغلی در دانش‌آموزان کلاس نهم

می‌توانند تجارب هیجانی خود را با افکار و اعمالشان یکی کنند. بنابراین، توانایی هدایت افکار و اعمال با داشتن احساسات مفید و مؤثر هنگام انجام وظایف و اعمال مربوط به تصمیمات مسیر شغلی رابطه دارد؛ به عبارت دیگر، هوش هیجانی در فرآیند تصمیم‌گیری و ثبات در تصمیمات مربوط به مسیر شغلی می‌تواند نقشی کمک‌کننده داشته باشد (براون^۱ و همکاران، ۲۰۰۳). الکساندر و همکاران (۲۰۱۴) بیان می‌کنند افرادی با هوش هیجانی بالا دارای تفکرات غیرکارکردی کمتری هستند و در تصمیم‌گیری مسیر شغلی خود عملکرد بهتری دارند که این امر سبب یقین و ثبات آنان در تصمیمات تحصیلی و شغلی‌شان می‌شود. از طرفی، افراد با هوش هیجانی بالا قادرند که خود را به راحتی با فرآیند تصمیم‌گیری مسیر شغلی وفق دهند و دشواری‌های مربوط به تصمیم‌گیری مسیر شغلی را نسبت به افرادی با هوش هیجانی پایین‌تر، کمتر تجربه کنند (الکساندر و همکاران، ۲۰۱۴).

با توجه به نتایج پژوهش حاضر، رابطه هوش هیجانی و اکتشاف مسیر شغلی نیز تأیید شد. این نتیجه با نتایج پژوهش براون و همکاران (۲۰۰۳) همسو می‌باشد. اکتشاف مسیر شغلی در جهت تهیه اطلاعاتی درباره خود فرد مانند ارزش‌ها، رغبت‌ها، استعدادها و همچنین فراهم‌آوری اطلاعاتی راجع به جنبه‌های مختلف محیط مانند کارها، مشاغل و سازمان‌ها می‌باشد (سینگ^۲، ۲۰۰۶). براساس دیدگاه نظری بلاستین، پرزبوسو و شالیتس^۳ (۱۹۹۵)، به این علت که فرآیند اکتشاف مسیر شغلی همراه با آگاهی از اطلاعات جدید و ناآشنا است، این امر می‌تواند منجر به ایجاد اضطراب در فرد شود. با توجه به این که افراد نسبت به این اضطراب چگونه واکنش می‌دهند، اکتشاف مسیر شغلی می‌تواند تسهیل‌کننده و یا مانع از ادامه فرآیند تصمیم‌گیری مسیر شغلی باشد. براساس این دیدگاه، در میزان اکتشاف افراد و مقابله آن‌ها با اضطراب ناشی از آن تفاوت‌های فردی وجود دارد (بلاستین و همکاران، ۱۹۹۵). هوش هیجانی، به‌عنوان یکی از تفاوت‌های فردی، می‌تواند بر واکنش افراد در موقعیت‌های استرس‌زا تأثیر بگذارد. به اعتقاد براون و همکاران (۲۰۰۳)، هوش هیجانی بالا منجر به افزایش بینش و خودآگاهی فرد می‌شود. خودآگاهی منجر به درک و شناخت ارزش‌ها، علایق، توانایی‌ها، ضعف‌ها و اهداف واقع‌بینانه فرد می‌گردد؛ این شناخت و آگاهی از خود می‌تواند در جهت مدیریت اندیشه‌ها و اقدامات بکار رود. بنابراین، منطقی به نظر می‌رسد که خودآگاهی بالای فرد و نیز توانایی وی برای هدایت افکار و اعمالش می‌تواند به اکتشاف مسیر شغلی وی کمک کند.

مسیر مستقیم اکتشاف مسیر شغلی به یقین مسیر شغلی معنی‌دار به دست آمد؛ این یافته همسو با نتایج پژوهش‌های انجام‌شده در این زمینه است (پیچ، لارسون و سپیل^۴، ۲۰۱۸؛ پیچ، ۲۰۱۴). فرآیند

-
1. Brown
  2. Singh
  3. Prezioso & Schultheiss
  4. Pesch, Larson, & Seipel

اکتشاف مسیر شغلی شامل فعالیت‌هایی می‌باشد که منجر به افزایش آگاهی فرد از خود و محیط اطرافش می‌شود که این آگاهی می‌تواند در برنامه‌ریزی مسیر شغلی کمک‌کننده باشد (بلاستین، ۱۹۹۷). افراد طی این فرآیند، اطلاعاتی را اکتشاف می‌کنند که می‌تواند در راستای متبلور شدن علایق و رغبت‌های آنان باشد. از این رو، اکتشاف مسیر شغلی از طریق کاهش عدم اطمینان به‌وسیله اطلاعات حرفه‌ای که در اختیار فرد می‌گذارد، می‌تواند فرآیند تصمیم‌گیری مسیر شغلی را پیش‌برد (بلاستین، پالینگ، دمانیا و فای^۱، ۱۹۹۴؛ به نقل از ویگنولی^۲، ۲۰۱۵). اکتشاف مسیر شغلی در جهت تهیه اطلاعاتی درباره خود فرد مانند ارزش‌ها، رغبت‌ها، استعدادها و همچنین فراهم‌آوری اطلاعاتی راجع به جنبه‌های مختلف محیط مانند کارها، مشاغل و سازمان‌ها می‌باشد. اکتشاف مسیر شغلی باعث خودآگاهی و آگاهی از محیط می‌شود. خودآگاهی به درک صحیح و واقع‌بینانه علایق، ارزش‌ها، مهارت‌ها، محدودیت‌ها و ترجیحات سبک زندگی اشاره دارد. آگاهی از محیط نیز به درک صحیح و واقع‌بینانه فرصت‌ها، فشارها و چالش‌های مرتبط با اشتغال اشاره دارد. خودآگاهی و آگاهی از محیط (هر دو) برای تصمیم‌گیری موفق مسیر شغلی و مدیریت مسیر شغلی ضرورت دارند (سینگ، ۲۰۰۶).

در نهایت، فرضیه اصلی پژوهش حاضر مبنی بر اینکه اکتشاف مسیر شغلی رابطه هوش هیجانی و یقین مسیر شغلی را در دانش‌آموزان کلاس نهم میانجی‌گری می‌کند، تأیید شد. در تبیین این یافته می‌توان از نظریه سازه‌آرایی مسیر شغلی^۳ ساویکاس (۲۰۰۵) بهره برد. نظریه سازه‌آرایی مسیر شغلی دیدگاهی سازه‌گرا و کل‌نگر است که رشد آدمی را به‌صورت انطباق یا سازش با محیط اجتماعی و با هدف یکپارچه‌سازی شخص و محیط مفهوم‌سازی می‌کند و با چشم‌اندازی فرهنگی و بافتی روی انطباق و شایستگی اجتماعی نظر دارد. ساویکاس (۲۰۰۵) معتقد است انطباق با زندگی اجتماعی در همه نقش‌های زندگی اعم از نقش‌های اصلی و پیرامونی جاری است و ما همانگونه که زندگیمان را طرح‌ریزی می‌کنیم بایستی با انتظاراتی که کار می‌کنیم، بازی می‌کنیم و روابطمان را گسترش می‌دهیم، سازش پیدا کنیم. انطباق‌پذیری مسیر شغلی^۴ که از مؤلفه‌های محوری در نظریه ساویکاس است، به معنای آنست که مسافر مسیر شغلی، نگرش‌ها، صلاحیت‌ها و رفتارهایش را دستکاری می‌کند تا به‌طور بهینه خودش را با زمینه‌های کاری مناسب هماهنگ کند. انطباق‌پذیری ساختاری روانی اجتماعی دارد که منابعی را برای فرد فراهم می‌کند که بتواند با وظایف، تغییرات و شوک‌های پیش‌بینی شده در نقش‌های مختلف از جمله نقش‌های شغلی کنار بیاید (ساویکاس، ۱۹۹۷). بنابراین، در تبیین این فرضیه می‌توان گفت که طبق نظریه سازه‌آرایی مسیر شغلی، هوش هیجانی جزء منابع

-
1. Blustein, Pauling, DeMania, & Faye
  2. Vignoli
  3. career construction theory
  4. career adaptability

بررسی نقش میانجی اکتشاف مسیر شغلی در رابطه هوش هیجانی و یقین مسیر شغلی در دانش‌آموزان کلاس نهم

انطباق‌یابی است که به واسطه تأثیری که در تنظیم هیجانات دارد می‌تواند بر رفتار انطباق‌یابی (اکتشاف مسیر شغلی) تأثیر مثبتی داشته باشد و به این طریق نتایج انطباق‌پذیری (یقین مسیر شغلی) را تحت تأثیر قرار می‌دهد. افرادی که قادرند هیجانات خود را کنترل کنند و از هوش هیجانی بالایی برخوردارند، پشتکار بیشتری دارند و در کارها و مسیر تحصیلی شغلی خود دلسرد نمی‌شوند، شناخت بیشتری نسبت به خود و محیط شغلی دارند و زمانی که تصمیمی می‌گیرند در تصمیمات خود قاطع و سنجیده عمل می‌کنند.

به‌طور کلی، نتایج پژوهش حاکی از آن بود که هوش هیجانی و اکتشاف مسیر شغلی بر یقین مسیر شغلی تأثیر مثبت و معنی‌داری دارند، لذا با توجه به این یافته‌ها پیشنهاد می‌شود: (۱) با توجه به رابطه هوش هیجانی با اکتشاف مسیر شغلی و یقین مسیر شغلی، پیشنهاد می‌شود که کارگاه‌های آموزشی در جهت ارتقاء هوش هیجانی دانش‌آموزان برگزار گردد؛ (۲) با توجه به اینکه اکتشاف مسیر شغلی با یقین مسیر شغلی رابطه داشت، پیشنهاد می‌شود برنامه‌هایی جهت بازدید از سازمان‌ها، ادارات و کارخانجات در جهت افزایش آگاهی دانش‌آموزان از مشاغل و سازمان‌های مختلف، در برنامه‌های مدارس گنجانده شود؛ (۳) با توجه به این که آگاهی از علایق، ارزش‌ها، اهداف، توانمندی‌ها و نیز محدودیت‌های فردی می‌تواند در جهت اکتشاف بهتر مسیر شغلی دانش‌آموزان کمک‌کننده باشد، پیشنهاد می‌شود که محور اساسی مشاوره‌های تحصیلی - شغلی در مدارس افزایش آگاهی دانش‌آموزان از ویژگی‌ها و خصوصیات فردیشان باشد؛ و (۴) در نهایت پیشنهاد می‌شود کاتالوگ‌هایی در رابطه با مشاغل مختلف و شرایط کاری آن‌ها تهیه شوند و در اختیار دانش‌آموزان قرار گیرند.

البته این پژوهش با محدودیت‌هایی نیز همراه بود؛ تک مرکزی بودن جامعه پژوهش (دانش‌آموزان کلاس نهم شهر مشهد) می‌تواند تعمیم‌پذیری نتایج این پژوهش را محدود کند. علاوه بر این، استفاده از پرسشنامه‌های خودگزارشی نیز یکی دیگر از محدودیت‌های این پژوهش بود. لذا با توجه به این محدودیت‌ها پیشنهاد می‌شود که مطالعات آتی در جامعه‌های آماری دیگری مانند دانش‌آموزان پشت کنکوری اجرا شود. همچنین، پژوهش‌های بعدی به منظور جمع‌آوری داده‌های لازم از ابزارهای دیگری همچون مصاحبه نیز استفاده کنند.

منابع

اکبرزاده، مهدی. (۱۳۹۵). *تدوین مدالی فرآیندی برای مشاوره انتخاب مسیر تحصیلی شغلی دانش‌آموزان کلاس نهم و بررسی تأثیر آن بر تصمیم‌گیری مسیر شغلی*. پایان‌نامه دکترای مشاوره شغلی، دانشگاه اصفهان.

پریشانی، نیره، و نیلفروشان، پریرسا. (۱۳۹۳). بی‌تصمیمی مسیر شغلی در پسران: نقش عوامل فردی و سبک‌های فرزندپروری والدین. *دانش و پژوهش در روان‌شناسی کاربردی*، ۱۵ (۳)، ۵۴-۶۲.

تدین چهارسوقی، بتول، عابدی، محمدرضا، و نیلفروشان، پریرسا. (۱۳۹۴). بررسی تأثیر آموزش گروهی هوش هیجانی بر قابلیت استخدام دانشجویان دانشگاه صنعتی اصفهان. *فصلنامه مشاوره شغلی و سازمانی*، ۷ (۲۲)، ۹-۳۲.

رجایی، راشین. (۱۳۹۰). پیش‌بینی رشد مسیر شغلی دانش‌آموزان دختر دوره‌ی متوسطه شهرستان نجف‌آباد براساس مؤلفه‌های هوش هیجانی و پیشرفت تحصیلی. پایان‌نامه کارشناسی ارشد مشاوره شغلی، دانشگاه اصفهان.

سلمان‌پور، علی، علیی، حسین، افخم، محمدرضا، و شکرزاده، مرتضی. (۱۳۹۱). بررسی تأثیر هوش عاطفی و عوامل جمعیت‌شناختی بر موفقیت شغلی (مطالعه موردی دانشگاه آزاد اسلامی واحد تبریز). *فصلنامه مدیریت بهره‌وری*، ۶ (۲۰)، ۱۶۴-۱۴۵.

کاظمی، مرضیه. (۱۳۹۴). بررسی تأثیر مشاوره انگیزشی بر رشد مسیر شغلی در نوجوانان مبتلا به بیماری صرع شهر اصفهان در سال ۱۳۹۴. پایان‌نامه کارشناسی ارشد مشاوره و راهنمایی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد خمینی شهر.

مخبریان‌نژاد، راضیه. (۱۳۸۶). *هنجاریابی پرسشنامه هوش هیجانی بار-آن در دانش‌آموزان دبیرستانی شهر تهران*. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکزی.

Alexander, V. E., Bartrum, D. A., & Hicks, R. E. (2014). Emotional intelligence and optimistic cognitive style in certainty in career decision making. *GSTF Journal of Psychology*, 1(2), 22-26.

Brady, C. G. (2012). *The relationship between emotional intelligence and under achievement in adolescence* [Dissertation]. Pretoria: University of Pretoria;

Bar-On, R. (2000). *Emotional and social intelligence: Insights from the Emotional Quotient Inventory (EQ-I)*. In R. Bar-On and J. D. A. Parker (Eds.), *Handbook of emotional intelligence*. San Francisco: Jossey-Bass.

Blustein, D. L. (1997). A context-rich perspective of career exploration across life roles. *The Career Development Quarterly*, 45, 260-274.

Blustein, D. L., Prezioso, M. S., & Schultheiss, D. P. (1995). Attachment theory and career development: Current status and future directions. *The Counseling Psychologist*, 23, 416-432.

Brown, S. D., et al (2003). Critical ingredients of career choice interventions: More analyses and new hypotheses. *Journal of Vocational Behavior*, 62(3), 411-428.

Creed, P., Prideaux, L. A., & Patton, W. (2005). Antecedents and consequences of career decisional states in adolescence: A longitudinal study. *Journal of Vocational Behavior*, 67(3), 397-412.

Dahl, D., & Cilliers, F. (2012). The relationship between cognitive ability, emotional intelligence and negative career thoughts: A study of career-exploring adults. *SA Journal of Human Resource Management*, 10(2), 1-14.

- Di Fabio, A., & Kenny, M. E. (2010). Promoting emotional intelligence and career decision making among Italian high school students. *Journal of Career Assessment, 19*(1), 21-34.
- Di Fabio, A., & Palazzeschi, L. (2009). Emotional intelligence, personality traits and career decision difficulties. *International Journal for Educational and Vocational Guidance, 9*(2), 135-146.
- Di Fabio, A., Palazzeschi, L., & Bar-On, R. (2012). The role of personality traits, core self-evaluation and emotional intelligence in career decision-making difficulties. *Journal of Employment Counseling, 49*(3), 118-129.
- Di Fabio, A., & Saklofske, D. H. (2014). Comparing ability and self-report trait emotional intelligence, fluid intelligence, and personality traits in career decision. *Journal of Personality and Individual Differences, 64*, 174-178.
- Durr, M. R., & Tracey, T. J. G. (2009). Relation of person-environment fit to career certainty. *Journal of Vocational Behavior, 75*(2), 129-138.
- Goleman, D. (1995). *Emotional intelligence*. New York: Bantam.
- Gordon, V. N., & Steele, G. E. (2015). *The undecided college student: An academic and career advising challenge*. Springfield, IL: Charles C Thomas Publisher.
- Hartung, P. J. (1995). *Assessing career certainty and choice status*. (Report No. EDO-CG-95-19). Greensboro, NC: ERIC Clearinghouse on Counseling and Student Services.
- Hirschi, A. (2010). Positive Adolescent Career Development: The Role of Intrinsic and Extrinsic Work Values. *Career Development Quarterly, 58*(3), 276-267.
- Hirschi, A., Abessolo, M., & Froidevaux, A. (2015). Hope as a resource for career exploration: Examining incremental and cross-lagged effects. *Journal of Vocational Behavior, 86*, 38-47.
- Jiang, Z. (2016). Emotional intelligence and career decision-making self-efficacy: Mediating roles of goal commitment and professional commitment. *Journal of Employment Counseling, 53*(1), 30-47.
- Kelley, K., Clark, B., Brown, V., & Sitzia, J. (2003). Good practice in the conduct and reporting of survey research. *International Journal for Quality in Health Care, 15*(3), 261-266.
- Kunnen, E. S. (2013). The effects of career choice guidance on identity development. *Education Research International, 1*-9.
- Kunnen, E. S. (2014). The effect of career choice guidance on self-reported psychological problems. *Frontiers in Psychology, 5*, 1-8.
- Lawrence, R. S. (2009). *Current adolescent health services, settings and providers*. National Academies Press, Washington, DC.
- Pesch, K. M. (2014). *Occupational knowledge in college students: Examining relations to career certainty, career decision-making self-efficacy, and interest congruence*. Graduate Theses and Dissertations, Iowa State University.
- Pesch, K. M., Larson, L. M., & Seipel, M. T. (2018). Career certainty and major satisfaction: The roles of information-seeking and occupational knowledge. *Journal of Career Assessment, 26*(4), 583-598.
- Savickas, M. L. (1997). Adaptability: An integrative construct for life-span theory. *Career Development Quarterly, 45*, 247-259.

- Savickas, M. L. (2005). *The theory and practice of career construction*. In S. D. Brown & R. W. Lent (Eds.), *Career Development and Counseling: Putting theory and research to work* (pp. 42-70). Hoboken, NJ: John Wiley.
- Schadl, B., Sheppard, S., & Chen, H. L. (2017). *Career certainty: Differences between career certain and uncertain engineering students*. Proceedings of the American Society for Engineering Education Annual Conference, June 25-28. Columbus, OH.
- Sharma, P. (2016). Theories of career development: Educational and counseling implications. *The International Journal of Indian Psychology*, 3(4), 214-223.
- Singh, R. (2006). *Environmental awareness*. In Greenhaus J. H. & Callanan G. A. (Eds.) *Encyclopedia of Career Development*. Thousand Oaks, CA: SAGE.
- Vignoli, E. (2015). Career indecision and career exploration among older French adolescents: The specific role of general trait anxiety and future school and career anxiety. *Journal of Vocational Behavior*, 89, 182-191.
- Viola, M. M., Musso, P., Ingoglia, S., Coco, A. L., & Inguglia, C. (2017). Relationships between career indecision, search for work self-efficacy, and psychological well-being in Italian never-employed young adults. *Europe's Journal of Psychology*, 13(2), 231-250.
- Young, R. A., Valach, L., & Collin, A. (1996). *A contextual explanation of career*. In D. Brown, L. Brooks, & Associates (Eds.), *Career choice and development* (3rd ed., pp. 477-512). San Francisco: Jossey- Bass.